

Sygn. akt I CSK 3335/22

POSTANOWIENIE

Dnia 30 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie ze skargi A. S.
przeciwko "V." spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
o uchylenie wyroku Sądu Arbitrażowego przy K.,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 30 listopada 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej skarżącej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 10 grudnia 2021 r., sygn. akt VII AGa 3/21,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od skarżącej A.S. na rzecz przeciwnika skargi "V." spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. kwotę 1200 (jeden tysiąc dwieście) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 10 grudnia 2021 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił skargę A. S. przeciwko „V.” spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W. o uchylenie wyroku Sądu Arbitrażowego przy K. wydanego w dniu 9 października 2020 r. w sprawie [...]. U podstaw oddalenia skargi legło stwierdzenie, że okoliczności niniejszej sprawy nie pozwalają na uznanie, że zachodzą wskazane przez skarżącą podstawy uchylenia wyroku sądu polubownego.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez A. S.. Skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołała się na przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1,2 i 4 k.p.c.

Jej zdaniem w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do następujących pytań: (1) czy sąd polubowny może powołać biegłego z urzędu w przypadku braku wniosku dowodowego stron oraz w sytuacji, gdy w ocenie samego sądu polubownego dowód z opinii biegłego jest dowodem kluczowym dla rozstrzygnięcia sprawy; (2) czy niepowołanie biegłego z powodu nieuiszczenia zaliczki, w przypadku gdy w ocenie sądu polubownego dowód z opinii biegłego jest kluczowy dla rozstrzygnięcia sprawy, stanowi błąd sądu polubownego skutkujący nieustaleniem stanu faktycznego i w efekcie nierozstrzygnięciem istoty sprawy; (3) czy sąd polubowny może przerzucić ciężar dowodu na jedną ze stron (tutaj: udowodnienie przez skarżącą wysokości należnego jej świadczenia po dokonaniu nieznanych skarżącej odliczeń, pomimo że skarżąca wykazała wysokość należnego jej świadczenia przed takimi odliczeniami), wbrew przepisom k.p.c.; (4) czy osoba prawna (pozwana) może zostać skutecznie zobowiązana do świadczenia wobec osoby trzeciej (F.) przez swojego pośrednika (powódka) nieposiadającego odpowiednich umocowań do działania w imieniu i na rzecz tej osoby prawnej; (5) czy osoba trzecia (F.) powinna zwrócić świadczenie spełnione przez osobę prawną (pozwana) w wyniku działania pośrednika (powódka), jako świadczenie nienależne (bezpodstawne wzbogacenie); (6) czy błąd popełniony przez sąd polubowny polegający na sprzeczności ustaleń tego sądu z zasadami logiki (odliczenia od wynagrodzenia skarżącej powinny zostać dokonane od podstawy obliczenia prowizji, nie zaś od samej prowizji, co jednoznacznie wynika z dokumentacji sprawy) powinien zostać naprawiony przez sąd apelacyjny; (7) czy brak postanowień w umowie dotyczących prowizji *del credere* powoduje, że współpracownik ponosi ryzyko transakcji osoby prawnej.

W ocenie skarżącej, istnieje także potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości w zakresie: (a) czy sąd polubowny może powołać biegłego z urzędu w przypadku braku wniosku dowodowego stron oraz w sytuacji, gdy w ocenie sądu polubownego dowód z opinii biegłego jest dowodem kluczowym dla rozstrzygnięcia sprawy; (b) czy niepowołanie biegłego z powodu nieuiszczenia

zaliczki, w przypadku gdy w ocenie sądu polubownego dowód z opinii biegłego jest kluczowy dla rozstrzygnięcia sprawy, stanowi błąd sądu polubownego polegający na nieustaleniu stanu faktycznego i w efekcie nierozstrzygnięcie istoty sprawy.

Ponadto, zdaniem skarżącej, skarga jest oczywiście uzasadniona, albowiem wyrok Sądu Arbitrażowego jest sprzeczny z podstawowymi zasadami porządku prawnego RP.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną przeciwnik skargi V. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. wniosła o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Zagadnienie nie może mieć charakteru

kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia. Zagadnienie prawne uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania musi mieć charakter istotny i być zagadnieniem ściśle jurydycznym, dającym się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń i oceny dowodów (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11; z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151; z 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08, IC 2009, nr 4, s. 48; i z 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14, niepubl.).

Oparcie natomiast wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć. Nie istnieje przy tym potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (zob. m. in. postanowienia Sądu Najwyższego z 17 marca 2015 r., I PK 4/15, niepubl.; z 23 kwietnia 2015 r., I CSK 691/14, niepubl.; z 17 marca 2015 r., I PK 4/15, niepubl.; i z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, niepubl.).

Sformułowane przez skarżącą zagadnienia prawne i wątpliwości wykładnicze nie odpowiadają wskazanej przesłance przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Skarżąca nie wskazuje przepisów prawnych na tle których wyłoniły się wskazywane przez nią zagadnienia prawne, opracowując zagadnienia prawne nie uwzględnia ograniczonej kognicji sądu powszechnego rozpoznającego skargę na uchylenie wyroku sądu polubownego. Przede wszystkim jednak wskazane przez nią zagadnienia nie mają charakteru abstrakcyjnego, syntetycznego i uniwersalnego, lecz są osadzone w okolicznościach konkretnej sprawy i są pytaniami w tej właśnie sprawie. Skarżąca nie wykazuje zatem, że w sprawie ujawniły się zagadnienia

wykładowicze o problemowym czy precedensowym charakterze, których wyjaśnienie wymagałoby zaangażowania Sądu Najwyższego i sprzyjało rozwojowi prawa.

Nie jest także możliwe – jak to czyni skarżąca - jednoczesne wykazywanie, że w sprawie istnieje zagadnienie prawne dotyczące wykładni określonych przepisów prawa i że skarga oparta na naruszeniu tych przepisów jest oczywiście uzasadniona. Albo jest tak, że wykładnia danych przepisów jest prosta i w związku z tym, ich naruszenie jest oczywiste, albo tak, że wykładnia ta rodzi istotne zagadnienie prawne, wobec czego naruszenie przepisów nie może być oczywiste (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, niepubl. i z 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, niepubl.).

Ponadto, istotą sądownictwa polubownego jest autonomia i swoboda działania stron, a sąd polubowny może, z zastrzeżeniem przepisów ustawy, prowadzić postępowanie w taki sposób, jaki uzna za właściwy i nie jest związany przepisami o postępowaniu przed sądem państwowym (art. 1184 § 2 k.p.c.). Obligują go jedynie bezwzględnie obowiązujące przepisy kodeksu postępowania cywilnego normujące postępowanie przed sądem polubownym (zob. m.in. orzeczenie Sądu Najwyższego z 27 maja 1947 r., III C 81/47, OSN (C) 1948, nr 1, poz.17; wyrok Sądu Najwyższego z 13 grudnia 1967 r., I CR 445/67, OSNCP 1968, nr 8-9, poz. 149 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 29 listopada 2007 r., III CSK 176/07, OSNC – ZD 2008, nr B, poz.55).

Jeżeli przepis ustawy nie stanowi inaczej, strony mogą uzgodnić sposób postępowania przed sądem polubownym (art. 1184 § 1 w zw. z art. 1184 § 2 k.p.c.). Strony z tego rozwiązania skorzystały przyjmując, że postępowanie będzie toczyć się zgodnie z Regulaminem obowiązującym w Sądzie Arbitrażowym w dacie wniesienia pozwu.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest także pogląd, że podstawa z art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c. jest uzasadniona wówczas, gdy skutek wyroku sądu polubownego godzi w podstawowe zasady porządku prawnego państwa. Należy przez nie rozumieć nie tylko normy konstytucyjne o zasadniczym znaczeniu ale i naczelne zasady rządzące poszczególnymi dziedzinami prawa materialnego i procesowego. Sąd nie może jednak w ramach postępowania o uchylenie wyroku sądu polubownego - do czego zmierza w istocie skarżąca - rozstrzygać merytorycznie sporu między stronami postępowania arbitrażowego.

W konsekwencji nie może badać czy wyrok sądu polubownego nie pozostaje w sprzeczności z prawem materialnym i czy znajduje oparcie w faktach podanych w jego uzasadnieniu, jak również czy fakty te zostały prawidłowo ustalone (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 14 listopada 1960 r., II CR 1044/59, OSNC 1962, nr 1, poz. 24; z 6 stycznia 1961 r., 2 CR 532/59, „Państwo i Prawo” 1962, nr 2, str. 346; z 21 grudnia 1973 r., I CR 663/73, OSPiKA 1975, nr 1, poz. 4; z 3 września 1998 r., I CKN 822/97, OSNC 1999, nr 2, poz. 39; z 28 kwietnia 2000 r., II CKN 267/00, OSNC 2000, nr 11, poz. 203; z 11 lipca 2002 r., V CKN 1211/00, OSNC 2003, nr 9, poz. 125; z 26 stycznia 2003 r., IV CK 17/02, IC 2004, nr 6, poz. 45, z 3 września 2009 r., I CSK 53/09, OSNC – ZD 2010, nr 1, poz. 25; z 13 lutego 2014 r., V CSK 45/13, OSP 2015, nr 6, poz. 56 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 11 października 2013 r., I CSK 697/12, OSNC 2014, nr 1, poz.9).

Tymczasem cały obszerny wywód wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania sprowadza się do zakwestionowania z perspektywy prawa procesowego i materialnego sposobu rozstrzygnięcia sprawy przez sąd polubowny. Zagadnienie prawne i wątpliwości wykładnicze w sprawie o uchylenie wyroku sądu polubownego nie mogą polegać na tym, czy sąd arbitrażowy w konkretnej sprawie miał podstawy do nie przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego w sytuacji cofnięcia przez skarżącą wniosku o jej przeprowadzenie i nie uiszczenia zaliczki na przeprowadzenie tego dowodu. Nie jest także zagadnieniem prawnym, czy sąd ten miał podstawy do uznania, w oparciu o całokształt zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, że skarżąca nie wykazała swojego roszczenia oraz czy prawidłowo z perspektywy prawa materialnego obarczył strony rozkładem ciężaru dowodu i czy niewadliwie zinterpretował postanowienia umowy agencyjnej. Istotne zagadnienie prawne musi mieć charakter rzeczywisty, generalny, abstrakcyjny; nie może być – jak ma to miejsce w analizowanym przypadku - zagadnieniem pozornym, doniosłym jedynie w zindywidualizowanej i skonkretyzowanej sytuacji występującej w sprawie objętej skargą kasacyjną (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2002 r., I PKN 691/01, niepubl.)

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) należy natomiast rozumieć sytuację, w której skarga jest uzasadniona w sposób ewidentny, wskazując na rażące i poważne uchybienia zaskarżonego orzeczenia, które są możliwe do stwierdzenia bez konieczności prowadzenia bardziej złożonych rozumowań. Jedynie w takim wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym – a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej, jako

nadzwyczajnego środka zaskarżenia (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, niepubl. i z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, niepubl. i przywołane tam orzecznictwo).

Bliższa analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala przyjąć, by skarga była – w powyższym rozumieniu – oczywiście uzasadniona. Wszystkie kwestie, na których skarżąca opiera twierdzenie o oczywistej zasadności skargi, były przedmiotem ustaleń i rozważań Sądu Apelacyjnego. Nie można stwierdzić, by sformułowane przez ten Sąd wnioski były w oczywisty sposób nieprawidłowe, zgodnie z opisanym wyżej rozumieniem przesłanki oczywistej zasadności skargi.

Jak wyżej wyjaśniono, w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że uchylenie wyroku sądu polubownego może nastąpić wyłącznie z przyczyn wymienionych w art. 1206 k.p.c., sąd nie może w ramach tego rodzaju postępowania rozpoznawać merytorycznie sporu pomiędzy stronami postępowania arbitrażowego, nie bada czy wyrok sądu polubownego nie pozostaje w sprzeczności z prawem materialnym i czy znajduje oparcie w faktach w nim przytoczonych, jak również czy fakty te zostały prawidłowo ustalone.

Zakaz kontroli merytorycznej związany jest właśnie z istotą klauzuli porządku publicznego, przy jej stosowaniu nie chodzi bowiem o to, aby oceniane orzeczenie było zgodne ze wszystkimi wchodzącymi w grę bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa, lecz o to, czy wywarło ono skutek sprzeczny z podstawowymi zasadami krajowego porządku prawnego o charakterze konstytucyjnym albo wiodącymi zasadami dla określonych dziedzin prawa materialnego lub procesowego (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 28 kwietnia 2000 r., II CKN 267/00; z 8 grudnia 2006 r., V CSK 321/06, niepubl.; z 11 maja 2007 r., I CSK 82/07, OSNC 2008 nr 6 poz. 64; z 3 września 2009 r., I CSK 53/09; z 9 marca 2012 r., I CSK 312/11, niepubl.; i z dnia 13 lutego 2014 r., V CSK 45/13). Z motywów zaskarżonego orzeczenia wynika, że Sąd Apelacyjny oddalając skargę o uchylenie wyroku Sądu Arbitrażowego kierował się kryteriami wynikającymi z orzecznictwa Sądu Najwyższego, co wyklucza możliwość kwalifikowania skargi jako oczywiście uzasadnionej.

Nie można również zgodzić się z tezą by Sąd Apelacyjny dokonując *ad casum* kontroli orzeczenia Sądu Arbitrażowego w zakresie naruszenia przez to orzeczenie zasad porządku prawnego błędnie postrzegał istotę tych zasad (zob.

m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 13 lutego 2014 r., V CSK 45/13, z 9 marca 2012 r., I CSK 312/11; z 15 marca 2012 r., I CSK 286/11, niepubl.; z 11 marca 2011 r., II CSK 385/10, OSNC 2011, nr 12, poz.135; i z dnia 11 sierpnia 2005r., V CSK 86/05, niepubl.).

Z uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika, że skarżąca naruszenia klauzuli porządku publicznego upatruje w sposobie rozstrzygnięcia przez Sąd Arbitrażowy zagadnień faktycznych i materialnoprawnych. Traktuje zatem skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego, jako substytut apelacji służącej do zbadania zasadności sposobu merytorycznego rozpoznania sporu między stronami, a nie nadzwyczajny środek nadzoru judykacyjnego sądu państwowego nad sądownictwem polubownym. We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżąca powiela zarzuty podniesione w skardze o uchylenie wyroku sądu polubownego, abstrahując od konieczności skoncentrowania się na publicznoprawnym aspekcie przesłanki oczywistej zasadności skargi.

Skoro skarżąca opiera skargę o uchylenie wyroku polubownego na przesłance wskazanej w art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c., a także art. 1206 § 1 pkt 2 i 4 k.p.c., a skargę kasacyjną od wyroku oddalającego skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego na przyczynie określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., to konieczne jest wykazanie, że wyrok sądu polubownego uchybia – podstawowym zasadom porządku prawnego – a zarazem kolizja ta ma charakter na tyle jednoznaczny i ewidentny, że jej niedostrzeżenie przez sąd państwowy rozpoznający skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego prowadzi do oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Oczywiste jest przy tym tylko to, co można dostrzec bez potrzeby głębszej analizy czy przeprowadzenia dłuższych badań lub dociekań, z punktu widzenia przeciętnego prawnika (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 12 grudnia 2000, V CKN 1780/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 52 i z 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001, nr 10, poz. 156). Okoliczności takie nie wynikały jednak z wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. W badanej sprawie skutki zaskarżonego wyroku Sądu Arbitrażowego są zgodne z podstawowymi procesowymi zasadami porządku prawnego. Wywód zaś zawarty w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania sprowadzał się do polemiki z zaskarżonym orzeczeniem, nie zaś wykazania, że popełnione przy jego ferowaniu uchybienia w zakresie stosowania i wykładni prawa miały charakter kwalifikowany.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z

§ 8 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015, poz. 1800, ze zm.).

l.n
a!